

DOOR DE EEUWEN HEEN GELOODST

Verheul-Onderdijk-Macaré

door
A.C. Macaré

*Eerder gepubliceerd in 'Kronieken' 2000, een uitgave van de
Genealogische Vereniging Prometheus*

Inleiding

Genealogie vanuit een andere invalshoek. Het is in de genealogie gebruikelijk om bij het opzetten van een stamreeks de familienaam centraal te stellen en zoveel mogelijk de afstamming in mannelijke lijn te volgen. Desalniettemin werden de laatste jaren artikelen gepubliceerd, waarin men van de familienaam afweek; men ging van dochter naar moeder en beschreef zo een matrilineaire afstamming.

In dit artikel wordt een reeks op een andere wijze samengesteld. Niet een genealogie, stamboom of de matrilineaire afstamming, maar een reeks waarin bij elke generatie hetzelfde beroep terugkeert, waarbij niet alleen een zoon of dochter, maar ook een schoonzoon of schoondochter de lijn kan voortzetten.

We hoeven niet ver terug te gaan in de tijd om te zien dat in een familie generaties lang hetzelfde beroep uitgeoefend werd, in ambachtelijke sfeer, in zaken, onderwijs, etc. Vandaag de dag ziet men dit door allerlei oorzaken veel minder terug. Uitzonderingen daarop komen o.m. voor in het bedrijfsleven en de agrarische sector, waarin de ouders hun zoon, dochter of schoonzoon het bedrijf nog wel zien overnemen.

In de navolgende reeks staat het beroep loods centraal. Was het in vroeger tijden vrij normaal dat een loods zijn zoon of schoonzoon in zijn voetsporen zag treden, tegenwoordig komt dat veel minder voor, hoewel er onder de actieve loodsen toch nog een redelijk aantal is met een vader of schoonvader die ook loods geweest is. De reeks bestaat uit zes generaties. Er komen veertien loodsen in voor, waarvan negen een vader en drie een schoonvader hadden die loods was, terwijl van één zowel de vader als de schoonvader loods was.

In de 19e eeuw trad Cornelis Verheul, stamvader van een loodsendynastie, in dienst van het Nederlands Loodswezen te Vlissingen. Dit Loodswezen werd in 1813 opgericht en ressorteerde onder de Koninklijke Marine¹. Voor die tijd werd vaak gebruik gemaakt van vissers, die door hun kennis van ondiepten en stromingen door o.m. de Vereenigde Oost-Indische Compagnie en de Middelburgse Commercie Compagnie werden ingehuurd om loodswerk te verrichten.

Op zee, buiten de ondiepten in de monding van de Schelde, werden loodsvaartuigen gestationeerd, een voor de Vlaamse kust en een voor de kust van Walcheren. Door concurrentie met het Belgische Loodswezen zette men ook schepen in, die ver in de Noordzee of in de Straat van Dover kruisten. Deze zeilkotters of schoeners² hadden zeeloodsen aan boord en als een aankomend schip d.m.v. vlagsignalen om een loods voor de Schelde vroeg, werd er met een roeisloep een loods overgezet. In de wintermaanden, met slecht weer op zee, geen eenvoudige taak. De schipper en zijn bemanning waren dan ook goede en vakbekwame zeelieden.

De zeeloods adviseerde de kapitein hoe hij het veiligst, tussen de ondiepten door, zijn schip naar binnen kon zeilen of, later in de eeuw, kon stomen. Had het schip bestemming Antwerpen, dan kwam er op de Rede van Vlissingen een rivierloods aan boord, om het schip de rivier op te brengen. De loodswissel gebeurde weer d.m.v. roei- en zeilsloepen, Nederlandse en Belgische, die vaak in een heftige strijd verwickeld waren om het eerst bij het

schip te zijn en daar hun diensten aan te bieden. Het was echter aan de kapitein van het te beloodsen schip, om de keus te maken.

Vertrok een schip uit een haven, dan voltrok het proces zich in omgekeerde volgorde en werd de zeeloods uiteindelijk weer gedebatteerd op het loodsvaartuig buiten de banken.

In de negentiende eeuw had men voor het loodsen van schepen nog geen vooropleiding nodig. Zo kon men b.v. als matroos bij het loodswezen aanvangen en na voldoende praktijkervaring loodsleerling worden. De leerling leerde het vak en werd, na het met goed gevolg afleggen van het loodsexamen, loods.

In de reeks komt ook het beroep loodsschipper voor. Deze werd gekozen uit de oudste en bekwaamste zeeloodsen en voer als schipper op de buitengaats opererende loodsvaartuigen. Verder komt men een gezagvoerder van een vuurschip tegen. De roodgeschilderde vuurschepen lagen op zee ten anker en markeerden de aanloop van de vaargeulen. Ze vertoonden 's nachts een specifiek licht. Zo had het vuurschip Schouwenbank een "draaivuur driemaal wit en eenmaal rood in de halve minuut"³. Overdag kon men de vuurschepen herkennen aan de naam, in grote letters op de zijde geschilderd, en een of meer z.g. dagmerken, een bal of een cylinder, in de mast.

Bij het onderzoek is onder meer gebruik gemaakt van het archief Loodswezen, dat nu in beheer is bij het Zeeuws Archief. Het archief bleek verre van volledig, hetgeen wordt geweten aan onzorgvuldig beheer in het verleden en aan het onderlopen van de archiefruimte tijdens de watersnoden van 1944 en 1953.

I. **CORNELIS VERHEUL(E)**, geb. Zierikzee 9 januari 1803, trad in dienst van het Nederlands Loodswezen te Vlissingen, vermeld als matroos op de loodskotter 1825, **zeeloods** te Vlissingen 1830, gezagvoerder op een vuurschip 1868, gepensioneerd als loodsschipper, werd om zijn pensioen aan te vullen lichtwachter in Fort Bath (vermeld 1875), woonde vanaf 24 april 1875 weer in Vlissingen, vertrok - na de dood van zijn vrouw - op 5 maart 1877 naar Middelburg, overl. ald. 11 oktober 1879; zoon van Cornelis Verheule en Magdalena Groenewege. Hij huwde Vlissingen 11 mei 1825 met **Christina de Visser**, geb. Vlissingen 12 september 1804, overl. Vlissingen 30 januari 1877, dochter van Elisabeth Cornelia de Visser.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. **CORNELIS LEENDERT CHRISTIAAN**, geb. Vlissingen 27 augustus 1825, won. 20 november 1849 ald. bij zijn ouders⁴.
2. **ELISABETH CORNELIA**, geb. Vlissingen 18 februari 1828, overl. ald. 9 maart 1892⁵. Zij huwde Middelburg 8 april 1868 met Gerardus Wisse, geb. Middelburg 27 maart 1820, timmermansknecht, wedr. van Elisabeth de Nooyer, zoon van Abraham Wisse, bakkersknecht en Jacomina Weijne.
3. **LEONARD MARINUS**, volgt II.
4. **NEELTJE HENDRIKA**, geb. Vlissingen 5 maart 1833, won. 1851 en 1856 ald. bij haar ouders⁴.
5. **MAGDALENA DANA JOHANNA**, geb. Vlissingen 1 februari 1835, overl. ald. 13 mei 1882. Zij huwde Vlissingen 10 februari 1858 met Jozias Pieter Baljé, geb. Vlissingen 12 december 1833, **zeeloods**, in 1890 vermeld als loodsschipper, overl. Vlissingen 24 november 1898; zoon van Bastiaan Baljé, houtzager, en Johanna Maria de Guij. Hun zoons Jozias Pieter en Leonardus Marinus slaagden voor het examen **zeeloods**, Vlissingen resp. 2 maart 1882 en 28 december 1905⁶.
6. **JOHANNA MARIA CHRISTINA**, geb. Vlissingen 29 oktober 1837, ongehuwd overl. Vlissingen 16 maart 1865⁷.
7. **DANIEL JOHANNES**, geb. Vlissingen 29 november 1840, **loods** ald., overl. ald. 28 januari 1869. Hij huwde Vlissingen 16 mei 1866 met Wilhelmina Jacoba Busquet, geb.

Vlissingen 9 november 1840, dochter van Pieter Busquet, agent van politie, en Wilhelmina Jacoba Jansen.

8. WILHELMINA FREDERIKA HENDRIKA, geb. Vlissingen 14 juni 1842, overl. ald. 16 september 1911. Zij was gehuwd met Anthonie de Kam.
9. HENDRIK FREDERIK, geb. Vlissingen 20 augustus 1845, overl. ald. 25 augustus 1849.

II. **LEONARDUS MARINUS VERHEUL**, geb. Vlissingen 1 november 1830, vermeld 3 augustus 1855 als stuurmansleerling op de korvet Ajax, was in 1861 loodskwekeling, in 1863 **zeeloods**, promoveerde tot loodsschipper. Leonardus vertrok na 1866 naar Antwerpen, maar vestigde zich 21 augustus 1876 weer in Vlissingen, overl. ald. 28 december 1891. Hij huwde Vlissingen 12 september 1855 met **Pieterrella Jacoba Busquet**, geb. Vlissingen 12 mei 1831, overl. Middelburg 15 juni 1906, dochter van Pieter Busquet, agent van politie, en Wilhelmina Jacoba Jansen.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. CORNELIS LEONARDUS MARINUS, geb. Vlissingen 7 november 1855, overl. ald. 23 oktober 1856.
2. PIETER, geb. Middelburg 3 augustus 1857, vestigde zich uit Goes te Vlissingen 21 augustus 1876, slaagde voor het examen **zeeloods** 2 maart 1882⁶, later loodsschipper te Vlissingen, overl. ald. 2 november 1938. Hij huwde Goes 28 juli 1881 met Catharina Maria Johanna Wijtenburg, geb. Maastricht 14 april 1859, dochter van Bernardus Michiel Wijtenburg en Cornelia Boerjé.

Uit dit huwelijk 10 kinderen, waaronder:

- Pieter Marie, geb. Vlissingen 10 november 1887, vermeld als matroos, 18 november 1912 geslaagd voor het examen **rivierloods**⁶, huwde Vlissingen 3 augustus 1915 met Petronella Johanna Embregts, geb. Vlissingen 11 oktober 1891, dochter van Adriaan Embregts, **loods**, en Elisabeth Henrica van Gelder.
3. CHRISTIAAN CORNELIS, geb. Vlissingen 12 maart 1859, vermeld als schoenmaker in 1888, als lichtwachter in 1892, overl. Vlissingen 23 juni 1934. Hij huwde Vlissingen 27 augustus 1881 met Pieterrella Klaassen, geb. Vlissingen 25 augustus 1860, overl. ald. 19 juni 1934, dochter van David Klaassen en Dina Rijnhoudt.
4. CORNELIS, volgt III.
5. LEONARDUS MARINUS, geb. Vlissingen 8 mei 1863, slaagde 12 juni 1889 voor het examen **zeeloods**⁶, overl. Vlissingen 26 juni 1931. Hij huwde Middelburg 24 juni 1887 met Maria Dekker, geb. Middelburg 24 september 1858, dochter van Willem Dekker en Jacoba Busquet.
6. WILHELM JACOBUS, geb. Vlissingen 10 maart 1865, overl. ald. 29 september 1909.
7. PIETERNELLA JACOB, geb. Vlissingen 17 maart 1867, overl. Middelburg 10 december 1930.
8. CHRISTINA, geb. Vlissingen 27 november 1868, overl. ald. 24 april 1877.

III. **CORNELIS VERHEUL**, geb. Vlissingen 5 juli 1861, loodskwekeling in 1886, slaagde op 23 september 1887 voor het examen **zeeloods**⁶, 2 juni 1903 vermeld als zeeloodsstuurman op de loodskotter, ca. 1906 afgekeurd wegens staar (oogziekte), in 1912 sigarenwinkelier in Vlissingen, parlevinker (scheepshandelaar) in Antwerpen, kwam tijdens de Eerste Wereldoorlog terug naar Nederland en vestigde zich in Rotterdam, later in Amsterdam, overl. ald. 11 juni 1945. Hij huwde Vlissingen 26 augustus 1882 met **Maria Susanna Schwarz**, geb. Vlissingen 4 februari 1861, overl. Amsterdam 26 april 1926, dochter van Johannes Gotlieb Schwarz, zeeman, en Johanna Maria Gerdina Malcoté.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. LEONARDUS MARINUS, geb. Vlissingen 11 februari 1882, werd door zijn ouders bij hun huwelijk gewettigd, machinist koopvaardij, opzichter machinebouw bij een Amsterdamse werf, overl. Hilversum 20 mei 1970. Hij huwde Vlissingen 17 december

- 1907 met Emma Maria Beyé, geb. Vlissingen 7 juli 1881, dochter van Joannes Beyé, **loods**, en Janna Monjé.
2. JOHANNA MARIA GERDINA, geb. Vlissingen 20 januari 1884, coupeuse, overl. Vlissingen 22 juli 1924. Zij huwde Vlissingen 3 september 1908 met Abraham de Landmeter, geb. Vlissingen 13 december 1882, huisschilder, zoon van Pieter de Landmeter en Janneke Filis.
 3. PIETERNELLA JACOB, volgt IV.
 4. MARIA SUSANNA, geb. Vlissingen 31 oktober 1887, overl. Amsterdam 24 februari 1947. Zij huwde Antwerpen 20 mei 1914 (huwelijk ontbonden 's-Gravenhage 3 mei 1924) met Theodorus Christiaan Nijsen, geb. Vlissingen 9 februari 1886, machinist Kon. Java-China-Pakketvaart Lijnen, zoon van Johannes Gerardus Nijsen, schoenmaker en Maria van den Dorpel.
 5. PIETER, geb. Vlissingen 6 september 1889, overl. ald. 12 maart 1891.
 6. WILHELMINA, geb. Vlissingen 13 januari 1891, overl. Amsterdam 20 oktober 1945. Zij huwde Diemen 19 augustus 1915 met Jacobus Verzwijveren, geb. Diemen 12 december 1889, volgens overlevering scheepsmachinist, omgekomen toen zijn schip ca. 1918 op een mijn liep.
 7. CORNELIA MARIA JOHANNA, geb. Vlissingen 20 oktober 1892, ongehuwd overl. Amsterdam 9 maart 1966.
 8. JOSINA LENA, geb. Vlissingen 4 januari 1902, overl. Amsterdam 10 december 1971. Zij huwde Amsterdam 26 maart 1925 met Hendrik Hermanus Nicolaas Landsaat, geb. Amsterdam 28 mei 1899, overl. ald. 20 mei 1940.
 9. CORNELIS, geb. Vlissingen 22 februari 1905, magazijnmeester, chef Ned. Dok Mij., overl. Son en Breugel 1 juli 1976. Hij huwde 1^e Colijnsplaat 20 februari 1931 (huw. ontbonden Colijnsplaat 23 maart 1939) met Cornelia Maria Neeltje Onderdijk, geb. Oosterland 27 mei 1910. Hij huwde 2^e Amsterdam 27 juni 1940 (huw. ontbonden 23 oktober 1972) met Hester Margaretha Amoureux, geb. Amsterdam 27 april 1916. Hij huwde 3^e Amsterdam 19 februari 1973 met Bertha Alberdina Maria Blanckesteijn, geb. "Menald, deel van Amsterdam" 2 november 1907.

IV. PIETERNELLA JACOB VERHEUL, geb. Vlissingen 12 december 1885, overl. ald. 16 april 1972, werkte voor haar huwelijk als coupeuse en hoedenmaakster. Zij huwde Vlissingen 27 september 1909 met **ADRIAAN PIETER KORNELIS ONDERDIJK**, geb. Sirjansland 28 maart 1880, stuurman op de grote vaart, slaagde voor het examen **rivierloods**⁶ Vlissingen 6 september 1909, werd ca. 1914 kanaalloods te Terneuzen, later weer rivierloods te Vlissingen, ontving op 14 januari 1922 in Terneuzen uit handen van Z.K.H. Prins Hendrik de zilveren erepenning voor menslievend hulpbetoon voor het redden van een schipbreukeling aan boord van het op 6 november 1921 nabij Terneuzen in nood verkerende Engelse schip Enchanteresse⁸, gepensioneerd voor 1940, vertrok mei 1940 naar Bruinisse en vestigde zich in 1944 in Amsterdam, overl. ald. 25 juli 1956; zoon van Johannes Onderdijk, landbouwer, en Maria Neeltje Bakker.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. MARIA NEELTJE, volgt V.
2. CORNELIS, geb. Terneuzen 13 augustus 1917, res. luit. in het K.N.I.L., overl. in Japanse krijgsgevangenschap aan de Birma spoorweg Rangoon-Bangkok 26 december 1942.

V. MARIA NEELTJE ONDERDIJK, geb. Vlissingen 12 september 1910. Zij huwde ald. 13 januari 1933 met **WALDEMAR NICOLAAS FRANS MACARÉ**, geb. Trêtes (Oost-Java, Nederlands Indië) 13 oktober 1904, stuurman Kon. Pakketvaart Mij., loodskwekeling 1933, **zeeloods** 5 april 1938⁶, stak in mei 1940 aan boord van loodsboot nr. 9 over naar Engeland, voer gedurende de Tweede Wereldoorlog als stuurman op diverse Nederlandse schepen in de Atlantische konvooien, hervatte zijn beroep als loods op de Schelde eind 1944, gepensioneerd

1 juli 1958, overl. Vlissingen 26 januari 1969; zoon van François Willem Macaré, tuinemployé, en Martha Hendrika Metzelaar.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. ANTHONY WILHELM, geb. Vlissingen 19 oktober 1933, afdelingshoofd sociale werkplaats “De Betho” in Goes. Hij huwde Hornchurch (GB) 30 maart 1962 met Lena Zuurveen, geb. Deventer 3 november 1926, overl. Goes 1 april 1999, dochter van Efrat Alexander Zuurveen en Clazina Cloot.
2. NELLIE MARIJKE, geb. Vlissingen 27 mei 1939. Zij huwde ald. 13 juni 1960 met Adrianus Marie l’Herminez, geb. Maasniel 11 april 1937, hoofdwerktuigkundige Royal Interoccean Lines, later hoofd technische dienst porselein- en tegelwerkfabriek Mosa B.V.
3. ADRIAAN COR, volgt VI.

VI. ADRIAAN COR MACARÉ, geb. Vlissingen 28 oktober 1948, stuurman Kon. Ned. Stoomboot Mij., aspirant zeeloods Vlissingen 1 september 1978, **zeeloods** ald. 1 november 1979. Hij huwde Middelburg 19 maart 1971 met **Janna Maria Cornelisse**, geb. Middelburg 15 mei 1949, receptioniste, dochter van Adriaan Cornelisse, winkelier, en Maria Christina de Bruyne.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. MARIELLE, geb. Vlissingen 11 december 1972, stewardess KLM.
2. FLORIS REINOUD, geb. Vlissingen 19 februari 1979, maritiem officier.

Noten

1. R. van Hoek, Koers richting toekomst, Rotterdam 1993.
2. Vereniging Ned. Loodsen Sociëteit, Een eeuw loodsen op en om de Schelde, Vlissingen 1984.
3. Fam. Arch. Macaré, Vlissingen, Aantekenboekje Cornelis Verheul.
4. G.A. Vlissingen, Wijkregisters.
5. Haar natuurlijke zoon Hendrik Cornelis Verheul werd te Vlissingen geboren op 10 juli 1852. Deze zoon werd 30 mei 1874 door Gerardus Wisse erkend als zijn zoon. Bij Kon. Besluit nr. 50 van 10 september 1897 werd aan Hendrik Cornelis Wisse, kapitein der infanterie te Amsterdam, toestemming verleend zijn geslachtsnaam weer in Verheul te veranderen; acte hiervan Vlissingen 15 januari 1898.
6. Zeeuws Archief, Middelburg, Archieven van het Rijksloodswezen, 6^e district, Monden van de Schelde.
7. Aangifte door Jan Jacobus Vorrink, sergeant der mariniers. Haar zoon Johannes Marinus, geb. Vlissingen 25 december 1856 werd 3 augustus 1863 erkend door Jan Jacobus Vorrink.
8. Provinciale Zeeuwse Courant, Terugblik, 14 januari 1999.